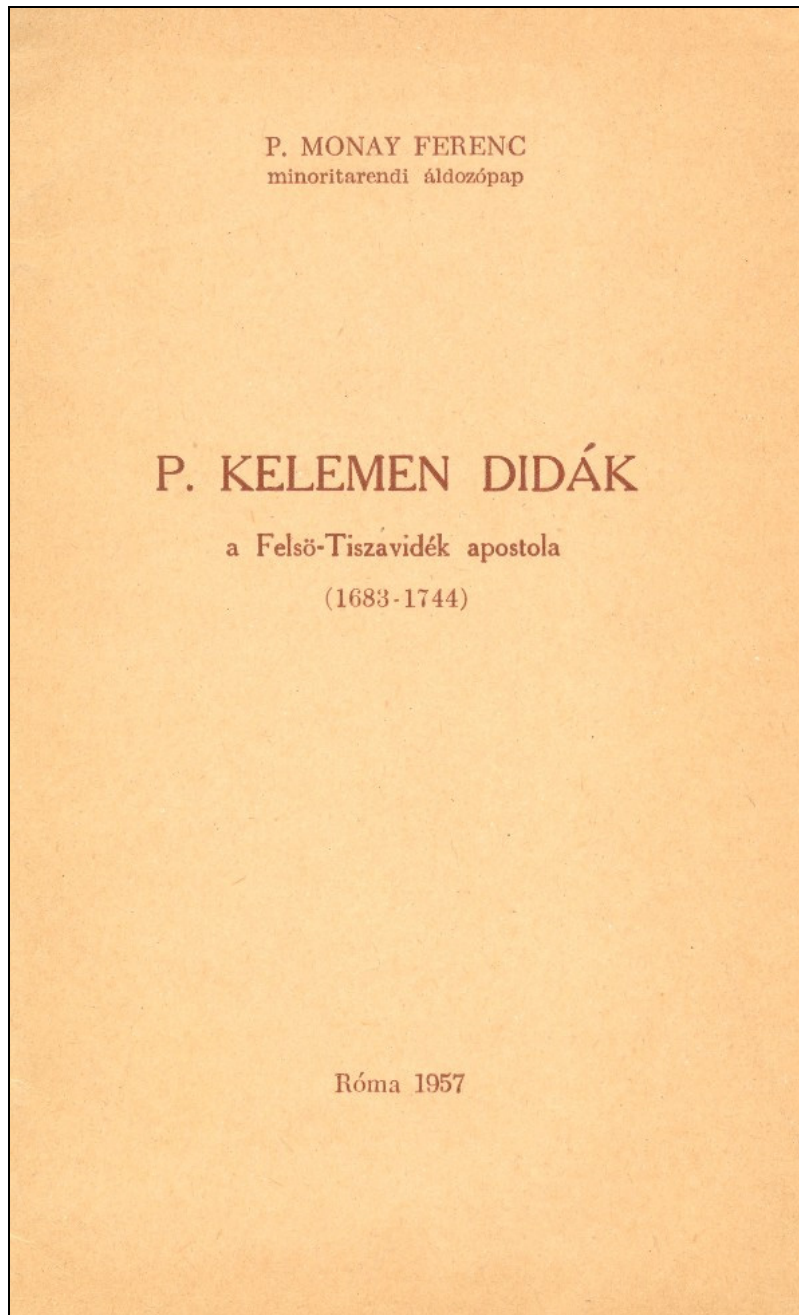

Monay Ferenc

P. Kelemen Didák, a Felső-Tiszavidék apostola

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

P. Monay Ferenc
minorita áldozópap
P. Kelemen Didák
a Felső-Tiszavidék apostola
(1683–1744)

Nihil obstat
Fr. Raymundus Rákos OFM. Conv.
Censor Deputatus.

Imprimi permittitur.
Romae, ad SS. XII Apostolos, die 21 Maii 1957
Fr. Victorius M. Costantini, Min. Gen. OFM. Conv.
Canon 1392 nr. 2.

A könyv elektronikus változata

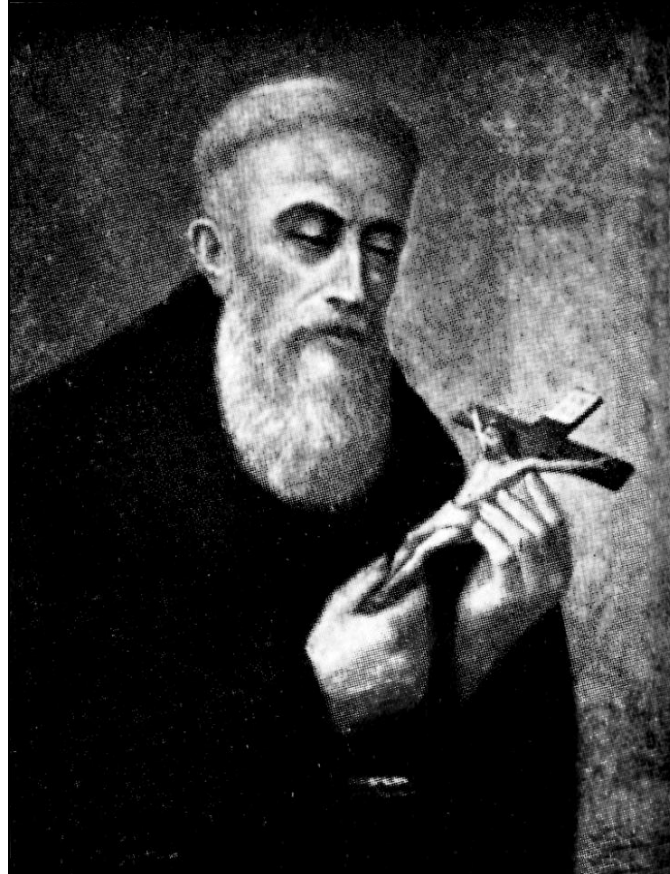
Ez a publikáció az azonos című füzet elektronikus változata. A füzet Rómában jelent meg 1957-ben, a Katolikus Szemle Kis könyvtára sorozat negyedik részeként.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
P. Kelemen Didák.....	4
Újjáépítő irgalmasság.....	5
Isten vándora.....	6
Ahol kétszáz éve nem járt katolikus pap.....	7
A pestisbetegek őrangyala.....	8
Szellemi hagyatéka.....	9
Irodalom.....	11

P. Kelemen Didák

A XVIII. század ellenreformációs mozgalmainak halk hangú, szelíd szavú munkása. A felső Tiszavidék apostola. A török rabság megszűnése után újjáépülő ország hitlejlesztője. A minoritarend büszkesége.

P. Kelemen Didák
a miskolci rendházban őrzött egykorú
olajfestmény után

Székelyföldről indult útnak. Arról a földről, amelynek fiai akkor már másfél század óta védték katolikus hitüket, hol ésszel, hol karddal, az erdélyi fejedelmek, a török pasák, a betörő tatár hordák ellen. Arról a földről jött, amely nem kényezteti fiait, nehéz munkáért is sovány kenyérral eteti őket. Innen hozta magával megingathatatlan hitét, izzó magyar érzését, ki nem fáradó munkaerejét és mindenről lemondó igénytelenségét.

Baksafalván, a mai Kézdivásárhelyen született 1683-ban, egyszerű falusi családból. Tizenhárom éves fiú volt, amikor 1696-ban a minoriták megnyitották Kézdivásárhely külvárosában, Kantában a gimnáziumot. A Kelemen-fiú idekerült diáknak. Szülei hozták be Kézdivásárhelyre, hogy tanult ember legyen belőle. Csak egyszerű faház volt az iskola, kívülről olyan, mint a többi székely ház.

Raszlaviczai Bálint, Fénya András, Neusser Konstantin, az alakuló kantai gimnázium első tanárai kitűnő képzést adtak a fiatal diáknak. Későbbi írásai igazolják, hogy korának összes ismereteiben jártas volt. De igazolják különösen magyaros írói készségét, ami abban az

időben annyira ritka volt. Faházikóban aranyelkű mesterek osztották a tudást az odagyülekező székely ifjaknak.

A komoly tudáson kívül egyebet is észrevett tanárain az élesszemű Kelemen-fíú. Láta magatartásukat az iskolában, az iskolán kívül, a templomban az Úristennel szemben és künn a néppel. Figyelte a feddhetetlen papi életet meg a szigorú szerzetesi fegyelmet. Mindez megfogta, vonzotta a romlatlan ifjú lelket; ő is ilyen akart lenni. Elhatározta, hogy közékük áll: minorita lesz. A gimnáziumi tanulmányok befejezte után, a 18 éves ifjú jelentkezett felvételre a szerzet előljáróinál. Felvették, és Eperjesre küldték, hogy a próbaévet ott töltse. Itt kapta szerzetesnevét, a Didák nevet.

Eperjesen új látóör nyílt meg szemei előtt. A magyarországi minoritáknak kitűnő főiskolájuk volt e kolostorban. A tanárok, köztük többen a lengyel, az olasz vagy a német provinciából, a bécsi, a krakkói egyetemeken, vagy a római Szt. Bonaventura kollégiumban nyerték kiképzésüket. A főiskolán bölceleti, hittudományi és jogi előadások folytak, és mint a Róma által elismert Studium Generale, a hittudományokból boccalaureus és magister címet is adott. A tanulni vágyó székely fiú, most már Didák testvér, itt tehát bőven kielégíthette tudásszomját. Elvégezte a bölceleti, aztán a hittudományi tanfolyamot, és megszerezte a Magister S. Theologiae oklevelet. Közben, 1704-ben 21 éves korában letette a szerzetesi fogadalmakat és 1708-ban pappá szentelték. Teljesült kisdiákkori álma: minorita szerzetes lett és felszentelt pap, akárcsak egykor megszodált kantai tanárai.

Újjáépítő irgalmasság

Az új pap továbbra is Eperjesen maradt. A növendékek tanulmányi felügyelője lett. Úgy indult, mint aki a tudományos munkában, tanári előadó asztal mellett fogja leélni életét. Az előjárók akarata 1710-ben házfőnöknek küldte Nagybanýára. Nagyon fiatal volt még, alig 27 éves, el sem érte a szabályok által meghatározott életkort, és még csak két éve pap, máris házfőnök, és Nagybanýán házfőnök! Előjárói nagyon bíztak benne.

A nagybanýai rendház ezidőtájt valóban siralmas helyzetben volt. A város 1703 óta felváltva, hol a kuruc, hol a német csapatok kezén állott. Mindegyik a maga módján zsarolta, sanyargatta a megfélemlített lakosságot. A kolostor sem volt kivétel. Tetőzete már az első ostrom idején leégett, földjének termését az ellenség letarolta, és mert a város kapuin kimerészkedni egyenlő volt a halállal, éveken keresztül senki sem gondolt újabb megmunkálásra. Hozzá még a kurucokat vadította néhány szerzetesnek német neve. Zurbrucken Domokos házfőnököt fogságra vetik, aztán télvíz idején egy szál ruhában kiűzik az országból. Utódát Netterstein Apollinárist úgy elverték, hogy behalt sebeibe. Pott Ferenc rendtagot a huszti vár börtöneibe hurcolták. Ilyen előzmények után kezd meg működését a fiatal új házfőnök.

Az előzményeket már mind ismerte, eljutott ezek híre az eperjesi rendházba is. De amit a helyszínen talált, az a teljes pusztulás volt. A város vidékén rablóvilág. Benn a városban a háborúk velejárója, éhínség és pestisjárvány. A rend pénztárában nincs egyetlen fillér, a magtárban nincs egyetlen búzaszem, sőt rendház sincs, még templom sincs, ezekben katonák tanyáznak, a rendtagok szerte széjjel a városban, a jólelkű családok irgalmából kapnak itt szállást, amott valami szűkös élelmet.

Az eperjesi kolostor boltíves celláinak, széles folyosóinak áhítatos csendje, a tudós elmélyülés, a gazdag könyvtár féltve őrzött csatos köteteivel, a templom enyhet adó félhomályával, áhítatot keltő levegőjével, arany cirádás, ezüst gyertyatartós oltáraival, Keresztelő Szent János aszkéta alakjában is hívogató nagy oltárképével ragyogó fényvel kelnek életre az új házfőnök képzeletében. Nem volna-e jobb visszafordulni? Itt hagyni ezt a semmi biztatót nem ígérő világot és folytatni a tudós kutató elmélyülését? A kísértés csak egy szempillantás. Talán még annyi sem. Győz a szívós székely akarat. Ide küldtek, itt maradok!

A katonának ki kell tartania őrhelyén, ahová állították, ha ezer halál várna is reá ott. P. Didák nem hátrált meg. Eljegyezte magát az apostoli munkával.

Azoknál kezdte új küldetését, akiktől mindenki elfutott, akiket mindenki elkerült: a pestises betegknél. Felkereste őket, nem félve a ragálytól, odaállott a halállal viaskodó beteg mellé, szelíd kézzel letörülte a hideg verejtéket sápadt homlokukról, hús itallal enyhítette láztól cserepes ajkukat, vigasztalta a szenvedőket, előkészítette a nagy útra a haldoklókat, kikísérte a temetőbe az elköltözőtöket. Gondja volt az élőkre is. Az éhségtől lázas szemű szegényekre, a rongyokban didergő nincstelenekre. Sorra járja a tehetősebbek házait; mindenütt kér, könyörög, koldul, itt egy darab kenyeret, ott egy félredobott öreg ruhadarabot, és mindezt viszi, osztja szegényeinek. Azoknak akkor is jutott, mikor ő maga napokon át éhezett.

Közben nem tévesztette szem elől a feladatot, amiért ideüldték: a rendház megújítását. Szétszórt társait látogatta, összetartotta. Katonákat kérlel, hivatalos személyeknél házal, a fővezért, a nagyhatalmú Károlyi Sándort is megkeresi, míg végre a majtényi fegyverletétel után, 1711 októberében visszakapja a rendházat minden birtokával együtt és társaival megkezdheti a régóta nélkülözött szerzetesi közös életet.

Isten vándora

Az a rettenetes lelki inség, amely a háborúsülte lelki eldurvulás nyomán mindinkább érezhetővé vált, nem hagyta őt nyugodni. Alighogy letelik hároméves házfőnöki megbízatása, engedélyt kér, hogy a szatmári falvakban szétszórtan élő katolikusokat felkeresse. Nem számolt azonban a protestáns lakosság erős türelmetlenségével. Ahol megjelenik, „pápista kutya” kiáltással fogadják, kövekkel, kerítés-karókkal kergetik ki a határból. Leül az útszéli patak partján, a hús vízben lemossa vérző sebeit, a rét jótékony füveivel bekötözi azokat, aztán visszatér oda, ahonnan elűzték. De most nem a főúton megy. Azok felé tart, akiket már Nagybányán szívébe zárt, a szegények, a betegek kunyhói felé. Mikor aztán híre megy, hogy az utolsó falat kenyerét is milyen szeretettel adja oda az éhezőknek, hogy mennyi gyöngédséggel ápolja a ragályos betegeket, akiket még házuknépe is elkerül, előbb csak halkán, de aztán hangosan is „szent ember” névvel emlegetik. Jósága megfogja azokat, akiket szavai nem tudtak meggyőzni.

Az Alsó-Szamos vidéke után tovább kíváncszott nyugat felé. A Nyírségre vetette szemét. Arra a vidékre, melynek ura, az utolsó protestáns Báthory azt írta végrendeletében, hogy onnan minden katolikust úgy vessenek ki utódai, „mint a mérget, mint az ebet”. A vidék központjában, Nyírbátorban valaha temploma, kolostora volt a rendnek; a háborúk, a vallási villongások folyamán kirabolták, felégették. Csak a templom kormos falai maradtak meg. Ezt a romot Didák atya most elkérte az új gazdától, Károlyi Sándor gróftól, mert ide akarta áttenni működésének központját. A rendi előljárók nem kifogásolták tervét, hiszen egy új rendház alapításának lehetőségéről volt szó. Különben is, az 1717-iki tartományi nagygyűlés őt, az alig 34 éves fiatal rendtagot választotta meg volt tanára, Neusser Konstanin örökébe tartományfőnöknek.

A nyiri nyakas protestánsok nem akartak beletörődni a szerzetesek térfoglalásába. Háromszor gyűjtötták rájuk az újra meg újra megépült egyszerű faházat, hogy „kifüstöljék” őket. De Didák atya nem az az ember volt, akit meg lehet félemlíteni. Negyedszer is felépíti a házat és most már iskolát és nevelőintézetet is emel mellé. Saját fiaikra nem fogják rágyújtani a tetőt. A székely ész számítása bevált. A házak nem égtek le, sőt a szülők, akiknek nem tellett, hogy a debreceni vagy a pataki kollégiumokban neveltessék fiaikat, beadták őket a szerzetesek iskolájába. A gyermek a legjobb közvetítő. A viharos ellenkezés kezdett elcsitulni.

A tartományfőnöki tisztség letelte után, 1720-ban Didák atya további 3 évre mint házfőnök, Nyírbátorban maradt. Szükség volt rá, hogy a kezdet nehézségeivel küzdő alapítás biztos gyökeret verjen. De amíg új otthonát gondozta, nem szűnt meg a közel és távol vidék lelki javán is munkálkodni. Bejárja egész Szabolcs megyét, Szatmár, Szilágy és Bihar határos részeit, hirdetve mindenütt a katolikus hit igazságait. Fehérgyarmaton, Csengerben, Érkeserűn és Tárcsán templomokat emeltet, Nagykárolyban és Nyírbaktán odahat, hogy a régi katolikus templomok visszatérjenek a hívek tulajdonába.

Ahol kétszáz éve nem járt katolikus pap

Az 1723-iki tartományi naggyűlés újra őt választotta meg a tartományfőnöki tisztre. Első dolga, hogy haladék nélkül felvegye a tárgyalásoknak már első tartományfőnöksége idején megindított fonalát, hogy a minoriták Kolozsvárott letelepedhessenek. Fáradozását ezúttal siker koronázta. Rendtársai csakhamar bevonulhattak Erdély fővárosába; egyelőre ugyan csak a Szent Péter külvárosba, de onnan pár évtized múltán a belvárosba is. Közben helyrehozatta a már omladozó besztercei templomot, és tanáccsal támogatta Haller Gáborné grófnőt a kerelli templom visszaszerzésében.

A rendházaikban tartott hivatalos látogatás során Aradon járván, alkalma volt tapasztalnia a Tisza-Maros háromszög lakosságának vallási elhagyatottságát. Szeged alkalmas központnak ígérkezett. Tárgyalásokat kezd, hogy rendtársait Szegedre bevihesse. Sok írás, kilincselés, magyarázás kellett hozzá, hogy célt érjen, de a szegedi templom lassan mégis felépült a Felsővárosban.

Koháry István országbíró, az országgyűlésen a vallási ügyek előadója, 1725-ben Kelemen Didákot Pozsonyba hívta tanácskozássra. Nyírbátorból indulva, a Tiszán keresztül, útja a Sajó völgyében vezetett. Megrendülve észlelte itt a katolikus hit romlását. Messze vidéken sehol templom, sehol pap. A központban, Miskolcon, alig 20 család ragaszkodik még ősei hitéhez, a Mindszenti kis templom körül. Ezek is számkivetettjei a városnak, mert katolikus ember nemcsak a tanácsba nem kerülhet be soha, de még iparos sem lehet, hiszen nincsen olyan cég a városban, mely egytlen katolikust is felvenne tagjai közé. Didák atya érzi, hogy e helyen messzesugárzó, új működési tér nyílik meg számára. Útját megszaikítva, ott nyomban beadványt intéz Borsod vármegye rendeihez, hogy járuljanak hozzá, hogy a minoritarend tagjai kolostort nyithassanak Miskolcon, és utasítsák a városi tanácsot, adják át nekik e célra a Tetemvár aljában lévő ősi Mária-templom romjait az ehhez tartozó területtel, amelyen a vásárosok bódéi állanak. A protestánsok minden követ megmozgattak, hogy a szerzetesek meg ne vethessék lábukat a városban. Az ügy Pozsonyba, majd Bécsbe került. Mikor aztán három és fél évi huzavona után Károlyi Sándor gróf felhívására 1728 őszén, a pozsonyi ferencrendiek templomában az országgyűlés tagjaihoz Kelemen Atya beszédet mondott, lefegyverezte az ellenzékét, és dec. 29-én megjelent III. Károly király rendelete, amely megengedi a minoriták letelepedését Miskolcon, és utasítja a városi tanácsot, hogy adja át a rendnek e célra a romokban heverő öreg Mária-templomot a hozzá tartozó telekkel, amint azt évekként ezelőtt kérték volt.

A királyi rendelettel kezükben, a rendtagok 1729 tavaszán már hozzá is fognak a templom és mellette a rendház felépítéséhez. Didák Atya távolabbra néz. Tudja, hogy a vesztes fél, a város protestáns lakossága és a tanács, duzzogva fordul el tőle és testvéreitől. Ő pedig éppen azért akart idejönni, hogy az „ellenkező atyafiakat” is magához vonzza. Előveszi újra a 10 év előtt Nyírbátorban már kipróbált módszert. Hadd legyenek itt is a gyerekek a közvetítők a haragvó öregek felé. A templom és a rendház mellett mindjárt iskola is épült.

Az építkezési munkák megindulása után röviddel, Didák Atya ágynak dőlt. Nagy lett erre az ijedség munkatársai között, de ő betegen is továbbbírányította az építkezési munkákat. A misszióikért való buzgalma sem lankadt, sőt éppen abban az időben szőtt új terveket;

levelezett, bátorított, lelkesített a Beregszásziban és Rimaszombatban alakítandó missziós központok szervezésére.

Mikor hosszú hónapok után végre elhagyhatta az ágyat, a fáradhatatlan apostoli lélek vitte újra missziós útjára. A tiszamenti községeket járta végig. Prédikált a nagyoknak, magyarázta a katekizmust a kicsinyeknek, gyóntatott, misézett, áldoztatott olyan helységekben, ahol az első török foglalások óta, immár 200 éven át, nem láttak katolikus papot. Résztvevő szeretettel kereste fel mindenütt a szenvedő betegeket, a szűkölködő szegényeket, hogy enyhületet, vagy legalább vigasztalást vigyen mindegyiknek.

A pestisbetegek őrangyala

Évekig tartott e missziós út, s amikor visszatért Miskolcra, röviddel rá, 1739-ben kitört újra a pestisjárvány. Kelemen Didák, aki 1710-ben és 1717-ben már átélte a járványt, látta a rettenetes anyagi és erkölcsi bomlást, amely nyomában fakadt; szívszorongva nézett az új vész elé.

Az egri püspök meghívta az Atyát székvárosába, hogy tartson a népnek könyörgő ájtatosságokat a vész elmúltáig. A miskolciak, akiknek ez időben már „a szent ember” volt, sehogy sem akarták kiengedni városukból.

– Ha ő velünk marad – mondogatták egymásnak –, nem lesz ereje itt a járványnak.

A „szent ember” beszélt az Istennel. Egész éjszakán át arcra borulva imádkozott az oltár előtt. Reggel azt mondta a népnek:

– Testvérek –, Püspök Atyánk szava szólít, mennem kell. De Egerben sem leszen maradandó szállásom. Ott sem, amint itt sem lesz reám szükség e két évben. Sem Miskolcra, sem Egerbe nem fog betörni a vész. Énnekem másutt a helyem, ahová nagy kaszával indul aratásba a halál, oda várnak engem a halálravárók.

Aztán megindult Egerbe, a püspök elé, akinek áldását kérve nekivágott az útnak a Tiszamenti falvak felé és tovább az Alföldnek, ahol legnagyobb volt a halál aratása. Az ezernyi szenvedő beteg, lázálomban viaskodó haldokló között úgy járt, mint az irgalom és jóság égből leszállott angyala. Vigasztalt, bátorított, enyhített, megnyugtató. Egyidőben volt lelki és testi orvos, gyóntató és betegápoló; egyik kezével a nagy úti eledelt, az Úr Testét nyújtotta a betegeknek, másik kezével hús itallal enyhítette a lázas ajkakat.

A járvány a második évben aláhagyott, a betegek száma csökkent, de nem csökkent Didák Atya munkája. Ott volt a tömérdek lábadozó, legyöngült, erőtlen ember, akiknek tápláló eledel kellett, és nem volt. Didák Atya beállott a koldusok koldusának. Amint szokta, felkereste a véstől kevésbé sújtott vidékeket, kért, könyörgött, s amit kapott, vitte a nincsteléneknek. Mindene volt mindegyik betegnek, szegénynek, Krisztusért, aki közéjük küldötte.

... S mire a nehéz évek elmúltával visszatérhetett övéihez, Miskolcra, elkészült a kéttornyú, tágas, szép templom, a Nagyasszony tiszteletére, úgy, amint ő ezt másfél évtizeddel előbb elgondolta. Ott is maradt most már drága szentélye közelében meghúzódva. Missziós útjairól le kellett mondania, nem bírta többé. Testi ereje hanyatlóban volt.

Megtörte a több mint három évtizedes állandó munka, a tömérdek virrasztás, nélkülözés, böjt, a csaknem mindig gyalogszerrel bejárt végtelen utak, s a minden testi kényelem állandó hiánya.

Hónapokon keresztül újra ágyhoz volt szegezve. Teljes szellemi frissessége erőt ad neki, hogy innen is segítségükre legyen azoknak, akik útmutatásért, atyai tanácsért hozzá fordulnak. Leveleivel vigasztal, lelkesít, bátorít, buzdít, mintha most is szemtől szembe állana lelki gyermekeivel vagy munkatársaival. 1744. április 21-én még felkel, hogy elnököljön a miskolci rendházba összehívott tartományi nagygyűlésen, amire a rend generális főnökétől kapott megbízást. A háromnapos gyűlést nagy körültekintéssel, okos tapintattal vezette és

zárta be, de ez volt életerejének utolsó fellobbanása. Négy nap múlva, április 28-án elhagyta a földet, hogy elnyerje sok fáradságának bő jutalmát az égben. Holttestét a miskolci templom sírboltjában helyezték örök nyugalomra.

Élete szakadatlan munka volt Isten dicsőségére és a lelkek üdvösségére. Sohasem kereste saját kényelmét, testi jólétét; kész volt minden áldozatra embertársainak javára. Ez a buzgokodás fogta meg a vidék urainak lelkét. A Károlyi, Koháry, Csáky, Haller, Barkóczy, Almássy, Melczer, Fáy és más családok gyóntatójuknak választották, tanácsával éltek. De ami ennél több: egy egész ország rész népe hallgatott reá és követte. Akit kezdetben mint „pápista kutyát” doronggal vertek ki a határból, később, mint „szent embert”, el sem akarták engedni körükből. – Mennyit hozott. – írja róla munkájának szemtanúja, gróf Haller Gábor özvegye, Károlyi Klára grófnő –, megnyit tértített meg az anyaszentegyházba, az Isten tuggya, de a tiszai részeknek vallási, erkölcsi megújodása úgy, ahogy most tanáltatik, egyedül Kelemen Didák Atya buzgokodásának köszönhető.

Szellemi hagyatéka

Azon kívül, amit élőszóval három és fél évtizeden keresztül annyi hallgatójának lelkébe beírt, tollal is tudott a fehér lapokon betűket szántani, hogy azoknak is juttasson lelki kincseket, akik sohasem hallották szavait. Tizenhárom kötet könyv viseli címlapján Kelemen Didák nevét. A művek közül a legtöbb alkalmi beszéd, mint a „Lelki beszélgetés” a pozsonyi országgyűlés megnyitására 1729-ben, vagy az 1732-ben kinyomtatott „Lelki öröm...” a nyírbátori templom felszentelése alkalmából. Hat halotti beszédje, amelyet 1718-ban özv. Barkóczy Györgyné Koháry Judit, 1730-ban Beller Frigyes uradalmi kormányzó, 1733-ban Kruccsai Márton szabolcsi alispán, ugyancsak 1733-ban Péchy Péter borsodmegyei táblai elnök, 1736-ban gróf Károlyi Ferencné Csáky Krisztina grófnő és 1737-ben Melczer György borsodi birtokos temetése alkalmával mondott, mindmegannyi „üdvösséges tudomány” az emberi élet értékéről, a halál, az ítélet szent tudományáról, az Úr akaratahoz való simulásról.

Az elsorolt egyes beszédeken kívül van egy 364 negyedré oldalra terjedő vaskos kötet Búzafejek címen, amely advent első vasárnapjától húsvétig terjedő vasárnapokon elmondott beszédeit tartalmazza, s amelyet 1729-ben adott ki. Ezekben benne van egész hite, tiszta lelkülete, hódolata Isten előtt, szeretete embertársai iránt. Kár hogy az egyházi év többi vasárnapjaira való beszédeit már nem volt ideje sajtó alá rendezni.

Nyelvezetén érezni lehet székely származását. Mondatai mint egy hatalmas folyam méltósággal hömpölygő hullámai viszik az evangéliumi igazságok kincses hajóját. A mai olvasónak a hosszan terjengő körmondatok nehéznek tűnnek fel, de annál inkább becsülte azokat korának hallgatósága, s szívesen követte a néha egy órán is túl terjedő beszéd érdekes fejtegetéseit. Tudatosan kerüli a korában még annyira divatos latinos kifejezéseket és megkísérli a közhasználatú idegen szavakat is megfelelő magyar szólással helyettesíteni. Példának legyen elég csak egyet megemlíteni: az „echo” nála „zendüléssel visszafelelő szózat”.

A felsorolt beszédeken kívül kiadott négy egyéb munkáját a hitvitázó irodalom termékei közé sorozhatjuk. Az 1734-ben kiadott „Katekizmus” a katolikus hit elemi ismereteit adja elő az egyszerű nép és a gyermekek oktatására. A „Szentmise” a nagy áldozat lelki értékeit magyarázza főleg a híveknek. A nem katolikusok felé két másik kötetében beszél: a protestánsoknak „Az dicsőült Szentek tiszteletéről, segélségül hívásáról való beszélgetés...” című, apostoli munkásságának vége felé 1741-ben kiadott kötetében, amelyet miskolci rendtársai nevében újévi ajándékkul szívesen ajánl „Miskolcz Várossában lévő kedves nagy jó akaró Urainak, ... kivált azoknak, kik a Szentek segélségül hívásától még idegenek”; a zsidók felé pedig 1736-ban kiadott kötetében: „A keresztény embernek sidóval az idvesség dolgában való beszélgetése”, melyben a keresztény megmutatja, hogy Krisztus a világnak megígért

Messiása, a próféták jövendölése szerint a világra régen eljött, mindeneket betöltött, az emberi nemzet vétkeiért eleget tett és a világot megváltotta az Istennek egyetlen Fia, öröktől fogva való örök igaz Isten.

Amint az idézett címek mutatják, vitázó írásaiban sehohsem találjuk az előző korok sajátos támadó hangját, parlagi kifejezéseit, bántó gúnyolódását. Egyetlen célja: rámutatni az igazságra, hogy megismerjék, megismerve megszeressék, megszeretve kövessék. Az ellentábor hívei, bármennyire is támadják őt, neki nem ellenségek, akiket meg kell semmisíteni, hanem „ellenkező atyafiak”, amint könyveiben, beszédeiben nevezi őket. Éppen ezért, mert atyafiaknak ismeri őket, azon van, hogy a szelíd szeretet szavával visszahívja a tékozló fiúkat az elhagyott atyai házba. Ez írásának, ez prédikálásának, ez minden áldozatának kulcsa, egyetlen magyarázata.

Az apostoli munka mellett volt ideje a saját lelki élete ápolására is. Nagyon tudott és szeretett imádkozni. Mindig arcra borulva alázkodott meg az Isten színe előtt. Éjszakáit sokszor töltötte a templomban az oltár lépcsőjére borulva, úgy hogy homlokán épp úgy megvastagodott a bőr, mint térdén és könyökén.

A törvényszabta várakozási idő lejártá után, a minoritarend magyar tartománya 1774-ben az egri püspöki szentszék előtt kérelmezte szent emlékü főnöke életének és erényeinek hivatalos kivizsgálását, amely a boldoggáavatási eljárásnak első lépése. 1794-ben Batthány Ignác erdélyi püspök is megindítja saját hatáskörében a kánoni vizsgálatot. Bár az első lépések mindkét helyen biztos eredményt ígértek, az akkor uralkodó eszmeáramlatok és a következő idők mostohasága elakasztották a szép reményekkel bíztató kezdetet.

Ahol élt és működött, az öregek ma is áhítattal emlegetik a „szent ember” nevét. Ez indította a miskolci minoritákat és a templomukhoz tartozó harmadik rend tagjait, hogy a század elején újra megindíttassák a boldoggáavatási eljárást. 1939 nyarán Adalberto Topolinski a rendi szenttéavatási ügyek általános római kérelmezője el is ment Miskolcra, hogy a helyszíni szemlét megejtse és a található iratokat összeszedje. Az eljárás befejeztével az írásokat magához véve továbbutazott Lengyelország felé, ahová a krakkói bíboros érsek hívta, Nagy Lajos királyunk leánya, Hedvig királyné ügyének hasonló kivizsgálására. Szeptember elsején azonban a németek megkezdték Lengyelország elfoglalását, Topolinski egy német gyűjtőtáborba került, ahol úgy ő, mint a magával vitt iratok eltűntek.

Talán eljön az idő, amikor e sikertelenségek ellenére is, az Egyház szentjei közé emeli Kelemen Didákot.

Irodalom

- BAJAY AMAND: *A miskolci kir. kath. gymnasium története*, Miskolc, 1896.
- BALLAGI ALADÁR: *Gróf Károlyi Klára néhai gróf Haller Gábor özvegyének két érdekes levele*. Ismertetés. Irodalomtörténeti Közlemények, 1891, 120 oldal.
- BRÁZAY JÁNOS: *Károlyi Klára grófnő, néhai gr. Haller Gábor özvegyének két érdekes levele*. Nagy-Károly, 1890.
- CSÁK ALAJOS CIRJÉK: *Kelemen Didák csodás élete és működése*. Miskolc, 1927.
- FERENCZY JAKAB – DANIELIK JÓZSEF: *Magyar Irók. Életrajz gyűjtemény, I-II. Pest., 1856-1858, II. 139.*
- KARÁCSONYI JÁNOS: *Szent Ferenc rendjének története, Magyarországon, 1711-ig. I-II. Budapest, 1922-24, II. 435-36.*
- KATOLIKUS LEXIKON: III. 12, Budapest, 1931-1933.
- KNÁISZ MICHAEL: *Chronologo – Provinciae Ordinis FF. Minorum S. Francisci Conventualium Provinciae Hungariae et Transilvaniae, Posonii, 1803, 355, 360, 367, 378, 396, 397.*
- KUDORA JÁNOS: *A magyar katolikus egyházi beszéd irodalmának ezeréves története*, Budapest, 1902.
- KULCSÁR M. LÁSZLÓ: *Kelemen Didák irodalmi munkássága*. Vasárnap, 1939 évi. 32-33.
- MESZLÉNYI ANTAL: *Kelemen Didák*. Egyházi Lapok, 1942, évf. 100.
- MIHALOVICS EDE: *A katolikus prédikáció története Magyarországon. I-II. Budapest, 1900-1, II. 66-71, 179-181, 374-80.*
- MONAY FERENC: *Adatok a magyarországi és erdélyi Minoriták irodalmi munkásságáról*. Roma, év n. 49-54.
- MONAY FERENC: *Kelemen Didák, egy elfelejtett magyar missziós apostol*. Katolikus Szemle, 1950, 66-70.
- MONAY FRANCISCUS: *Memoriae Historicae de Provincia Hungarica*, Roma, 1953, 69-70.
- NÉVTÁR: *A magyarországi konv. Minoritarend Névtára*. 1882-83, 145, 161.
- PALLAS NAGY LEXIKONA: I-XVIII. Budapest. X. 324.
- PETRIK GÉZA: *Magyarország bibliográfiája, 1712-1860, I-IV. kötet, Budapest, 1888-92, II. 355-56.*
- PINTÉR JENŐ: *Magyar irodalomtörténet, I-IV. Budapest, 1930-34., IV. 127.*
- RÉVAI NAGY LEXIKONA: I-XX. Budapest, 1911-1927. XI. 411.
- Schematismus Provinciae S. Elisabeth Hungariae Ordinis Minorum Conventualium*, 1942, 23-24.
- SZENDREI JÁNOS: *Miskolcz város története és egyetemes helyrajza, I-V. Miskolcz, 1904-1911, II. 466.*
- SZINNYEI JÓZSEF: *Magyar írók élete és munkái. I-XIV. Budapest, 1891-1914, V. 1360-62.*
- TAKÁCS INCE: *Magyar ferences aszkétikus élet és aszkétikus kiadványok, különös tekintettel a XVII. és XVIII. századra*, Budapest, 1942, 52.
- TAKÁTS SÁNDOR: *Kelemen Didák és Károlyi Sándor családja*. Katolikus Szemle, 1892 évf. 394-430, 535-561 és 678-707. Ugyanez újabb kiadásban az Élet könyvei c. sorozatban: Régi Magyar Asszonyok, Budapest, 1914, 208-312.
- TIMÁR KÁLMÁN: *Kelemen Didák mint nyelvújító*, Magyar Nyelv, 1930 évf. 126-27.